

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1994 • No. 4

24.3.1994

Julkaistu uudelleen 2002

Seija Lainela

Baltian maat vuonna 1993

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Seija Lainela

Baltian maat vuonna 1993

1 Yleistä

Baltian maiden kansainvälisesti tunnustetusta itsenäistymisestä on kulunut suhteellisen vähän aikaa, vajaat kolme vuotta. Itsenäistymisen ensi vaiheessa maat rakensivat omia valtiollisia järjestelmiään eikä tämä työ vielä ole loppuun suoritettu. Sen rinnalle ovat myöhemmässä vaiheessa nousseet kansainvälisten suhteiden solmiminen ja maiden aseman määrittely ja linjavalinnat kansainvälisessä yhteistyössä. Vuotta 1993 voidaan pitää Baltian maiden kansainväliseen yhteyteen siirtymisen kautena.

Markkinatalouden rakenteiden perustaminen ja edellytysten luominen markkinoiden toiminnalle ovat edelleen tärkeimmät tehtävät talouden alalla. Baltian maiden väliset erot niin taloudellisessa kuin poliittisessäkin kehityksessä ovat kasvaneet maiden uudesta itsenäistymisestä lähtien, ja näyttää siltä, että kehitys tulee jatkumaan voimistuen edelleen. Viroa voi pitää markkinatalouteen siirtymisen mallimaana entisen Neuvostoliiton valtioiden joukossa, ja Viron talouspoliittiset ratkaisut ovat olleet onnistuneita myös verrattuna moniin Itä- ja Keski-Euroopan entisiin sosialistisiin maihin. Liettua on sen sijaan selvästi jäämässä uudistusten vauhdista. Latvia sijoittuu Viron ja Liettuan välimaille uudistusten etenemisen perusteella.

Viro noudattaa markkinatalouden rakentamisessa ehkä kaikista siirtymätalouksista puhtaimmin ns. shokkiterapian periaatetta eli talouden nopeaa vapauttamista ja avaamista ulkomaille sekä tiukkaa vakautusta. Myös Latvia on valinnut samanlaisen nopeiden muutosten politiikan, ja erityisesti talouden vakautus on siellä onnistunut. Muiden uudistusten toteutuksessa Latvia on kuitenkin edennyt Viroa hitaammin. Liettuan talousuudistuksia haittaa se, että maan poliittinen johto ei näytä tukevan uudistuksia yksiselitteisesti.

2 Sisäpoliittiset asetelmat hahmottuvat

Baltian maiden sisäpoliittiset asetelmat alkoivat selkiintyä vuoden 1993 loppuun mennessä, kun valtiolliset vaalit kaikissa maissa oli saatu käytyä. Maiden poliittiset valinnat eroavat selkeästi toisistaan; Virossa vallassa on oikeistohallitus, Latviassa keskustaenemmistöinen hallitus ja Liettuassa hallitusvastuussa on vasemmisto.

Vuonna 1993 Baltian maissa järjestettiin useat vaalit; Liettuassa alkuvuodesta presidentinvaalit edellisen syksyn parlamenttivaalien jälkimainingeissa, Latviassa ensimmäiset täysin vapaat parlamenttivaalit kesällä ja Virossa kunnallisvaalit loka-kuussa.

Liettuan parlamenttivaaleissa valtaan nousseen entisiä kommunisteja edustavan Liettuan demokraattisen työväenpuolueen menestys jatkui presidentinvaaleissa, kun sen johtaja Algirdas Brazauskas valittiin maan presidentiksi. Työväenpuolueen edustajat ilmoittivat lausunnoissaan vaalivoittojensa jälkeen, että talouden siirtymää markkinatalouteen jatketaan, mutta käytännössä talouden uudistukset vuoden 1993 aikana olivat vähäisiä, ja joillakin aloilla uudistukset olivat ajoittain kokonaan pysähdyksissä.

Liettuan poliittiselle ja talouselämälle ovat itsenäisyyden aikana olleet leimaantavia jatkuvat kiistat ja henkilökohtaiset syytökset niin poliittisten ryhmien välillä kuin niiden sisälläkin. Tämä on osaltaan vaikeuttanut talouden uudistusten läpiviemistä. Esimerkiksi keskuspankin nykyinen vuoden 1993 lopulla nimitetty pääjohtaja on järjestyksessä neljäs pankin nelivuotisen olemassaolon aikana, ja maassa on ollut viimeisten neljän vuoden aikana kuusi hallitusta.

Liettuan epäselvä poliittinen tilanne ja uudistusten kangertelu viittaavat siihen, että maan hallituksen sitoutuminen uudistusten toteuttamiseen ei ole varmaa.

Latviassa tilanne näyttää tältä osin olevan parempi. Latvian parlamenttivaaleissa voiton saivat keskusta ja keskusta-oikeistoon kuuluvat puolueet. Niistä suurin, Latvian tie -niminen ryhmittymä, muodosti vähemmistöhallituksen yhdessä oikeistolaisen Maanviljelijöiden liiton kanssa. Parlamentti valitsi kesällä maan presidentiksi Maanviljelijöiden liittoa edustaneen Guntis Ulmanisin, joka ei ole ollut aiemmin näkyvä hahmo politiikassa. Hän on taloustieteilijä ja ollut mm. keskuspankin johtokunnan jäsen¹.

Latvian hallitus on lausunnoissaan korostanut talouden siirtymää markkinatalouteen, mutta vuoden 1993 aikana ei vielä ehtinyt tapahtua merkittäviä muutoksia, vaikka useita periaatteellisesti tärkeitä päätöksiä tehtiin. Uudistusten etenemistä voi haitata se, että hallituksella ei ole tukena eduskunnan enemmistöä.

Selkeimmin talouden uudistuslinjan takana on Viron poliittinen johto, ja Virossa taloudellisen siirtymän strategia on Baltian maista johdonmukaisin. Virossa uudistuksilla näyttää edelleen olevan suurelta osin myös kansalaisten tuki, vaikkakin syksyn 1993 kunnallisvaaleissa vasemmiston edustajat menestyivät huomattavasti paremmin kuin edellisen vuoden parlamenttivaaleissa.

¹ Rozentāls-seura; Latvia vuonna 1993 – 75 vuotta itsenäistymisensä jälkeen.

3 Kauemmas Venäjältä, lähemmäs länttä

Kaikki Baltian maat ovat viime vuoden aikana aktiivisesti suuntautuneet politiikkaan länsimaihin. Ne ovat ilmaisseet kiinnostuksensa Naton jäsenyyteen ja ovat olleet ensimmäisten entisten sosialististen maiden joukossa allekirjoittamassa Naton rauhankumppanuussopimuksia.

Yhtenä poliittisena uhkana Baltian maat kokevat venäläisten sotavoimien läsnäolon alueellaan. Liettuan osalta tilanne ratkesi viime vuoden elokuussa, kun viimeiset joukot poistuivat maasta, mutta Viro ja Latvia ovat koko vuoden käyneet neuvotteluja joukkojen pois vetämisestä. Vaikka neuvottelut näyttävät edistyneen varsin hitaasti, on Venäjä kuitenkin koko ajan vähentänyt sotavoimiaan myös Virossa ja Latviassa. Viro ja Venäjä ovat periaatteessa sopineet joukkojen poistumisesta maasta kuluvan vuoden elokuun loppuun mennessä. Latvian ja Venäjän välisiä neuvotteluja haittaa kiista Skrundan tutka-asemasta, jonka venäläinen osapuoli haluaisi vuokrata itselleen vielä neljäksi vuodeksi. Periaatteessa myös Latvia ja Venäjä ovat sopineet joukkojen vetämisestä Latviassa kuluvan vuoden elokuun loppuun mennessä. Viime vuoden lopulla Virossa arvioitiin olevan venäläisiä sotilaita vajaat 3.000 ja Latviassa, joka on ollut Baltian maista Venäjälle strategisesti tärkein, noin 15.000.

Myös talouden alalla on tapahtumassa selvä käänne länsimaihin päin. Kaikki Baltian maat ovat anoneet GATTin jäsenyyttä, ja ne ovat aktiivisesti solmimassa länsimaiden kanssa kauppasopimuksia. Baltian maat ovat aloittaneet taloudellisen lähentymisensä länteen EFTA-maista, sillä Pohjoismaat ovat niiden luontevia kauppakumppaneita. Kaikilla Baltian mailla on vapaakauppasopimus Suomen, Ruotsin ja Norjan kanssa.

Baltian maat ovat sopineet EU:n kanssa suosituimmuskohtelusta keskinäisessä kaupassaan. Maiden lopullisena tavoitteena on jäsenyys Euroopan Unionissa, ja ensimmäisenä välitavoitteena on sopia vapaakaupasta EU:n kanssa. Seuraavana etappina on liittännäisjäsenyys ns. Eurooppa-sopimusten muodossa, joita EU on solminut Itäisen Keski-Euroopan maiden kanssa. Vapaakauppasopimukset astuvat nykynäkymin voimaan vuoden 1995 alusta. Viron on tarkoitus siirtyä vapaakauppaan EU:n kanssa välittömästi, mutta Latvian ja Liettuan kohdalla sovellettaneen 6 vuoden siirtymäaikaa. Latvia ja Liettua ovat ajaneet siirtymäaikaa, jotta ne voivat edelleen suojata markkinoitaan, mutta myös EU on siirtymäajan kannalla maiden talouksien kehittymättömyyden vuoksi. Vapaakauppasopimukset eivät kata maataloustuotteita.

Vapaakauppasopimusten voimaanastumisen ajankohta on EU:n puolelta riippuvainen myös siitä, miten Baltian maat saavat valvontaan Venäjän-vastaiset rajansa. Siirtyminen vapaakauppaan ilman kunnollista rajakontrollia merkitsisi vapaakaupan ulottamista Baltian kautta myös Venäjälle.

Tulli- ja muiden esteiden poistaminen kaupassa Baltian maiden ja länsimaiden välillä auttaa Baltian maiden talouden kehitystä suuresti. Erityisen tärkeää olisi kaupan esteiden vähentäminen elintarviketeollisuuden ja kevyen teollisuuden, etupäässä tekstiiliteollisuuden tuotteiden vienniltä. Näillä aloilla Baltian mailla on alhaisten tuotantokustannusten takia suurin suhteellinen etu. Esimerkkinä rajoituksista voi mainita EU:n tiukat alkuperäissäännökset, jotka rajoittavat erityisesti tekstiiliteollisuuden tuotteiden tuontia Baltiasta.

Baltian maiden länsimaiden kanssa solmimat vapaakauppasopimukset eivät kata maataloustuotteiden kauppaa, johon länsimaat suhtautuvat varauksellisesti. Suomi ja Viro solmivat viime vuonna maataloustuotteita koskevan erillisen sopimuksen, joka helpottaa erityisesti jalostettujen tuotteiden tuontia Suomeen. Viro puolestaan ei suojaa maatalouttaan tuontitullein.

Keskinäistä kanssakäymistä Baltian mailla on edelleen suhteellisen vähän niin talouden kuin politiikankin alalla. Viime vuonna yhteistyö kuitenkin vilkastui aiemmasta huomattavasti, mutta ennemminkin ulkopuolisen vaikutuksen kuin sisäisten tarpeiden vuoksi. Ulkopuolisina vaikuttajina ovat olleet lähinnä kansainväliset yhteisöt; EU on korostanut Baltian maiden kykyä keskinäiseen yhteistyöhön edellytyksenä lähemmälle yhteydelle EU:n kanssa, ja kansainväliset rahoituslaitokset ovat painottaneet Baltian maiden tarvetta koordinointiin suurten perusinvestointien toteuttamisessa.

Baltian maat sopivat viime vuonna keskinäisen vapaakauppa-alueen muodostamisesta, ja poliittisella saralla ollaan tiivistämässä jo toimivien yhteistyöelinten toimintaa ja perustamassa uusia elimiä. Kuitenkin esimerkiksi kansainvälisissä kysymyksissä, mm. Natoon ja EU:hun lähentymisessä Baltian maat ovat kaikki toimineet itsenäisesti.

Epäilevimmin keskinäiseen yhteistyöhön on suhtautunut Viro, joka on korostanut erityisesti Liettuan hitaampaa uudistusvauhtia ja sen aiheuttamia liian suuria poliittisia ja taloudellisia eroja. Viron kriittiset kannanotot vaimenivat kuitenkin vuoden aikana, oletettavasti johtuen tarpeesta korostaa kansainvälisillä areenoilla Baltian maiden yhtenäisyyttä.

Liettua puolestaan on ollut aktiivisin Baltian maiden välisen yhteistyön ajamisessa ainakin lausuntojen tasolla. Tämä voi johtua siitä, että Liettua ei ole löytänyt Baltian ulkopuolisista lähinaapureista siinä määrin luontevia tukijoita kuin mitä Viro ja Latvia ovat saaneet Pohjoismaista, erityisesti Suomesta ja Ruotsista.

4 Talousnousu tulossa?

4.1 Vakautuksella luodaan pohjaa talouskehitykselle

Viron ja Latvian valitsemaa talouspolitiikkaa voidaan luonnehtia Puolasta tutuksi shokkiterapiaksi, jossa suunnitelmatalouden aikaiset rakenteet kuten hintasäännöstely ja ulkomaankaupan säännöstely puretaan nopeasti, ja samaan aikaan pyritään kireällä raha- ja finanssipolitiikalla vakauttamaan rahatalous eli pitämään inflaatio kurissa. Tavoitteena on tuotantorakenteen mahdollisimman nopea sopeuttaminen markkinatalouteen. Yritysten ja kansalaisten tilannetta ei helpoteta löysällä inflaatio-rahautuksella ja alijäämäisillä budjeteilla. Tuotannon sopeutuminen ja työntekijöiden siirtyminen uusille kannattavammille aloille tapahtuu nopeammin, joskin myös ankarammin, ja seurauksena voi olla työttömyyden kasvu ja elintason väliaikainen hyvinkin jyrkkä pudotus.

Baltian maista talouden vakautuspolitiikka on onnistunut Virossa ja Latviassa, kun taas Liettuassa kokemukset viime vuodelta ovat vähemmän vakuuttavia, johtuen alkuvuoden löysästä rahapolitiikasta. Vuonna 1992 tuhannen prosentin tasolla ollut hintojen nousuvauhti on kaikissa Baltian maissa hidastunut tuntuvasti viime vuoden kuluessa, Virossa ja Latviassa hinnat nousivat viime vuoden aikana noin 35 % ja Liettuassa lähes 190 %. (Liitteenä 1 on kuvio kuukausi-inflaatiosta.) Inflaatio on tosin vieläkin korkea länsimaisen mittapuun mukaan, ja sen odotetaan esimerkiksi Virossa olevan kuluvana vuonna talousministeriön ennusteen mukaan jopa 25 % ja Latviassa runsaat 15 %². Nämä luvut eivät ole poikkeuksellisen korkeita kun niitä vertaa Itä- ja Keski-Euroopan entisiin suunnitelmatalousmaihin, joissa kaikissa viime vuoden inflaatio ylitti 20 %, ja Puolassa se läheni 40 prosenttia.

Kaikissa Baltian maissa inflaatio kiihtyi viime vuoden viimeisinä kuukausina. Inflaation nopeuteen Baltian maissa vaikuttaa edelleen jatkuva kotimarkkinoiden hintasuhteiden sopeutuminen maailmanmarkkinahintoihin. Lisäsyynä on se, että valuuttakurssit ovat vielä aliarvostettuja valuuttojen ostovoimaan nähden, mikä kasvattaa tuontihintoja ja aiheuttaa myös kotimarkkinahintojen nousua lähemmäs tuontihintojen tasoa.

Viime vuonna Baltian maiden budjetit olivat lähes tasapainoisia, ja tälle vuodelle suunnitellut budjetit vain hieman alijäämäisiä. Latvian kuluvalle vuodelle suunniteltu budjettialijäämä on Baltian maista suurin, 7 % budjetin menoista. Budjettien pienet alijäämät eivät kuvasta tulopuolen vakautta, vaan ovat seurausta siitä, että menot pyritään pitämään minimissään. Tämä näkyy erityisesti sosiaalisektorin varojen vähyytenä, ja myös valtion rajallisina mahdollisuuksina rahoittaa investointeja.

Talouden vakautus kattaa myös tasapainon saavuttamisen ulkomaantaloudessa, johon osaltaan vaikuttaa maan valuuttakurssijärjestelmä. Valuuttakurssipolitiikassaan Viro yhtäältä ja Latvia ja Liettua toisaalta ovat valinneet toisistaan eriävät linjat. Virossa valittiin oman rahan käyttöönnoton yhteydessä vuonna 1992

² Eesti Vabariigi Majandusministeerium; Majandusülevaade 1993–1994. Finansovyje Izvestija 17.–23.2.1994.

kiinteän kurssin politiikka, ja tuolloin Saksan markkaan kiinnitetty kurssisuhde 1 DEM = 8 EEK on edelleen voimassa. Koska hinnat ovat Virossa kohonneet huomattavasti, on se merkinnyt reaalisen valuuttakurssin vahvistumista. Kiinteän kurssin säilyminen ei ainakaan toistaiseksi näytä olevan uhattuna, sillä voimassa olevalla kurssilla laskettuna keskipalkka Virossa oli vuoden 1993 lopussa vain 85–90 dollaria, eli maa on vielä erittäin kilpailukykyinen esimerkiksi Itä- ja Keski-Euroopan maihin verrattuna. Puolassa keskipalkka oli vuonna 1993 noin 180 dollaria.

Latvia ja Liettua irtosivat Venäjän ruplavyöhykkeestä vuonna 1992, kun ne julistivat maassaan ruplan rinnalla käytetyt väliaikaiset valuutat (Latvian ruplan ja kupongin) ainoiksi laillisiksi maksuvälineiksi. Viime vuonna maat ottivat käyttöön omat lopulliset valuuttansa, latin Latviassa ja litin Liettuassa. Omien valuuttojen asema on vielä jonkin verran epäselvä, Latviassa siksi, että muitakin valuuttoja saa käyttää maksuissa, eikä niiden osuudesta kierrossa olevasta rahasta ole varmaa tietoa. Liettuassa kiellettiin muiden valuuttojen kuin litin käyttö viime vuoden syksyllä, mutta muita valuuttoja lienee vielä käytössä erityisesti yritysten välisessä maksuliikenteessä. Joka tapauksessa Latvian ja Liettuan omien valuuttojen käyttöönotto ja valuuttojen vakiinnuttaminen ovat olleet onnistuneita, sillä molemmista valuutoista tuli päämaksuvälineitä välittömästi.

Latviassa ja Liettuassa kurssit ovat kelluvat, mutta keskuspankki osallistuu aktiivisesti kauppaan markkinoilla. Valuuttakurssi on Latviassa vahvistunut vuoden 1993 aikana ja Liettuassakin vuoden loppupuoliskolla, kun finanssipolitiikkaa kiristettiin (kuvio valuuttakurssien kehityksestä on liitteenä 2). Kurssit ovat kuitenkin edelleen aliarvostettuja valuuttojen ostovoimaan verrattuna, mikä johtuu siitä, että alunperin markkinoiden luottamus uusiin valuuttoihin ei ollut kovin vahva, ja kurssit asettuivat alhaiselle tasolle. Aliarvostettu valuuttakurssi edistää vientiä ja rajoittaa tuontia, ja Latvia ja Liettua ovat antaneet valuuttojensa vahvistua vain melko vähäisessä määrin verrattuna maihin virranneeseen ulkomaiseen valuuttaan.

Kaikki Baltian maat ovat pystyneet pitämään yllä valuuttojensa vaihdettavuuden, jonka ne julistivat heti Venäjän ruplasta irtaannuttuaan vuonna 1992. Latvia ja Liettua ottivat käyttöön vaihdettavuuden paitsi juoksevien maksujen myös pääomaliikkeiden osalta, kun taas Viro eteni hitaammin ja on vapauttanut pääomaliikkeitä asteittain viime vuoden aikana valuutan aseman osoitettua vahvuutensa. Tässä suhteessa Baltian maat ovat valinneet erilaisen linjan kuin Itä- ja Keski-Euroopan maat, jotka ovat vasta vähitellen vapauttamassa vaihtotaseen transaktioita ja pääomaliikkeitä kontrollista. Baltian maiden tähänastinen kokemus viittaa siihen, ettei pääomaliikkeiden vapauttaminen ole aiheuttanut varojen pakoa ulkomaille. Pääomapaon vaaraa on pidetty yhtenä perusteluna sille, että pääomaliikkeitä kontrolloidaan useimmissa entisissä suunnitelmatalousmaissa edelleen.

Vaihdettavuuden on mahdollistanut ulkomaisten valuuttojen koko ajan jatkunut virta maihin. Liitteessä 3 on esitetty keskuspankkien hallussa olevan valuuttavarannon kehitys. Valuuttavirta Baltiaan on seurausta hyvin käyntiin lähteneestä länsikaupasta, ja myös maiden korkea korkotaso on yksi valuuttoja houkutteleva tekijä.

4.2 Tuotannon lasku taittumassa?

Baltian maiden vuosina 1990–1991 alkanut teollisuustuotannon lasku jatkui viime vuonna voimakkaana (ks. liite 4). Teollisuustuotanto on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen alentunut Baltian maissa enemmän kuin Itä- ja Keski-Euroopan maiden tuotanto niiden taloudellisen siirtymän aikana. Teollisuustuotannon laskua kuitenkin korvaa palvelualojen ilmeisen nopea kasvu.

Baltian maiden tilastoja seurattaessa on muistettava, että tilastointimenetelmät ovat kaikissa maissa vielä puutteelliset, minkä vuoksi tilastojen taloudesta välittämä kuva ei ole täydellinen. Erityisesti uusien yksityisten yritysten toiminta saattaa jäädä tilastojen ulkopuolelle. Lisäksi tilastoinnin kehittyessä uudet sarjat eivät välttämättä ole vertailukelpoisia aiempien kanssa, ja monista indikaattoreista on olemassa useampia eri lukuja.

Vuoden 1993 bruttokansantuotetta koskevien ennakkotietojen perusteella näyttää siltä, että kokonaistuotannon lasku on päättynyt Virossa, ja myös Latviassa oli loppuvuodesta 1993 havaittavissa joitakin positiivisia merkkejä kasvusta. Liettuassa tuotanto sen sijaan jatkoi edelleen nopeaa laskua (liite 4).

Viron keskuspankissa lasketut tilastot BKT:n kehityksestä näyttävät viime vuosilta pienempiä pudotuksia kuin Kansainvälisen valuuttarahaston tilastot. Viron keskuspankin alustavan arvion mukaan BKT kasvoi viime vuonna 3 prosentilla, mikä tuntuu korkealta, kun teollisuustuotanto samaan aikaan vielä supistui voimakkaasti. On kuitenkin oletettavaa, että teollisuustuotantoa kuvaava tilasto ei kata kaikkea tuotantoa. Latviassa BKT aleni vuonna 1993 ennakkotietojen mukaan noin 10 % ja Liettuassa 17 %.

Useiden ennusteiden mukaan ainakin Viro olisi nyt saamassa taloutensa kääntymään nousuun ja sopeutuksen pahin vaihe olisi ohi. Väestön elinolosuhteet alkavat parantua; vuoden 1993 aikana Virossa ja Latviassa reaalipalkat kääntyivät jo selvään kasvuun, ja ilmeisesti myös Liettuassa reaalipalkkojen lasku pysähtyi. On kuitenkin muistettava, että aiempien vuosien nopea inflaatio on ajanut ostovoiman hyvin alas.

Sopeutuksen hinta Baltian maissa on ollut kova, sillä väestön elintaso on alentunut huomattavasti, minkä tuntevat erityisesti eläkeläiset ja ne, joilla ei ole mahdollisuuksia työskennellä yksityisellä sektorilla. Arvioiden mukaan reaaliensiot ovat laskeneet Baltian maissa jopa puoleen vuosina 1990–1992. Elintason todellista muutosta on kuitenkin vaikea mitata, sillä samanaikaisesti tapahtunut tarjonnan määrällinen ja laadullinen parantuminen on toisaalta helpottanut tilannetta.

Tuotannon voimakkaasta laskusta huolimatta ei työttömyys ole Baltian maissa virallisten tilastojen mukaan edelleenkään suurta. Korkein työttömyysaste on Latviassa, 5 %. Virossa ja Liettuassa työttömiä on pari prosenttia työvoimasta. Osasyynä matalaan työttömyysasteeseen lienee se, että tilastot eivät kata kaikkia työttömiä ja lomautettuja, joilla vielä on nimellisesti työpaikka, mutta jotka eivät ole saaneet palkkaa työnantajan maksuvaikeuksien vuoksi. Lisäksi ainakin Liettuassa valtio saattaa edelleen tukea vaikeuksissa olevia yrityksiä. Toisaalta on myös mahdollista, että uusi yksityinen yritystoiminta on pystynyt ottamaan vastaan työttömäksi joutuneita merkittävässä määrin. Näin saattaa olla erityisesti Virossa.

4.3 Ulkomaankaupan maajakauma vakiintunut

Viron talousuudistuksen liberaali linjaus näkyy selvästi ulkomaantalouden alalla, sillä Viro noudattaa ulkomaankauppapolitiikassaan muista Baltian maista ja myös muista Euroopan maista poikkeavaa hyvin vapaata linjaa. Viro ei suojaa kotimaista tuotantoaan, ei myöskään maataloutta, tuontitulleilla. Tämä radikaali linjaus tuottaa hankaluuksia Viron maataloudelle, joka kärsii halpojen ulkomaisten, tukiaisilla tuotettujen elintarvikkeiden tuonnista. Maatalouden osuus bruttokansantuotteesta on Virossa kuten muissakin Baltian maissa vielä suhteellisen korkea verrattuna länsimaihin, ja Viron hallituksen politiikan takana lienee pyrkimys supistaa tätä osuutta.

Latvia ja Liettua ovat ulkomaankauppapolitiikassaan perinteisemmillä linjoilla, ja ne soveltavat tuontitulleja lähes kaikkeen tuontiin, korkein suoja on maataloustuotteilla. Latviassa kehitys johti viime vuonna yhä monimutkaisempaan tullijärjestelmään, kun useita uusia tuontitulleja otettiin käyttöön. Latviassa valmistellaan parhaillaan Maailmanpankin asiantuntija-avulla uutta tullilakia, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa tullijärjestelmää³.

Liettua on Baltian maista maatalousvaltaisin, ja se korostaa erityisesti maatalouden suojaa ulkomaankauppapolitiikassaan. Liettua purki vasta viime vuoden kesällä vanhat kiintiöihin ja lisensseihin perustuvat ulkomaankaupan ohjausmenetelmänsä, ja on parhaillaan rakentamassa tulleihin perustuvaa sääntelyjärjestelmää.

Baltian maiden ulkomaankauppatilastot ovat vielä puutteellisia eivätkä kata koko ulkomaankauppaa, minkä vuoksi on vaikea saada luotettavaa kuvaa kaupan kehityksestä. Seuraavassa esitetään tilanne sellaisena kuin se on virallisten tilastojen valossa. Tilastoja seurattaessa on muistettava, että erityisesti metallien välityskauppa Venäjältä länsimaihin jää usein tilastoimatta. Hankaluuksia on myös vertailukelpoisten tilastojen laatimisessa edellisestä vuodesta, sillä vuonna 1992 tilastointi tehtiin Baltian maissa ainakin vielä osan vuotta ruplissa, ja koska tilastojärjestelmää vasta rakennettiin, oli se kattavuudeltaan vielä nykyistään heikompi.

Viron keskuspankin tietojen mukaan maan ulkomaankaupan arvo kaksinkertaistui viime vuoden aikana edellisvuodesta ja kauppatase kääntyi negatiiviseksi. Alijäämän suuruus oli runsaat 10 % viennin arvosta. Liitteen 5 taulukossa on esitetty ulkomaankaupan rakenne maa- ja tuoteryhmittäin. Tilastot ovat Viron keskuspankin tuottamia. Myös Viron tilastovirasto tuottaa ulkomaankauppatilastoa, joka jonkin verran eroaa keskuspankin tilastosta erilaisen kattavuuden vuoksi⁴.

Suurimmat muutokset Baltian maiden ulkomaankaupan maajakaumassa tapahtuivat jo vuonna 1992 Venäjän-kaupan romahtaessa. Viime vuonna kaupan rakenne ei muuttunut merkittävästi; Viro kaupassa Venäjän osuus on ehkä säilynyt ennallaan, mutta Latviassa ja Liettuassa Venäjän-kaupan osuus näyttää käytettävissä olevien tilastotietojen mukaan kasvaneen, Liettuassa (vuoden kolmen neljänneksen tietojen mukaan) yli 10 prosenttiyksikköä. Pääsyyinä Venäjän-kaupan

³ Ministry of Finance of the Republic of Latvia, Bulletin, Special Issue, Macroeconomic Stabilization Program, 1994.

⁴ Baltic Business Weekly, 31.1.–6.2.1994.

osuuden kasvuun lienee se, että tuonti Venäjältä koostuu valtaosin energiasta, jonka hintaa on asteittain kohotettu maailmanmarkkinatasolle.

Viron pääkauppakumppani on Suomi, jonka osuus viime vuonna oli neljännes Viron ulkomaankaupasta. Viron viennistä 50 % suuntautui EFTA- ja EU-maihin ja 30 % IVY-maihin.

Viron ulkomaankauppaluvuissa näkyy vilkkaan välityskaupan ja alihankinta-toiminnan vaikutus. Länteen suuntautuva metallien välityskauppa ei ilmeisesti näy virolaisissa tilastoissa täysimääräisenä, ja oikeamman kuvan antavat länsimaiden tilastot. Esimerkiksi Suomen ulkomaankauppatilastojen mukaan Viron viennistä Suomeen 30 % koostui metalleista. Välityskauppa on tärkeää myös Viron viennissä itään, sillä Viron tärkein vientiartikkeli Venäjälle olivat lännestä tuodut autot. Elintarviketeollisuuden tuotteiden osuus Viron viennistä on yllättävän suuri huolimatta lännen tuontirajoituksista. Pääosin vienti käsittää jalostettuja tuotteita kuten maitojauhetta. Suuren osan (eräiden arvioiden mukaan jopa 60 %⁵) elintarvikkeiden viennistä muodostaa välityskauppa Venäjälle, eli halpojen lännestä tuotujen tuotteiden jälleenvienti⁶. Alihankintatoiminta näkyi tekstiiliteollisuuden korkeana osuutena sekä Viron länsiviennissä että -tuonnissa.

Venäjä on edelleen merkittävä tekijä Baltian maiden talouksille. Ongelmana Baltian maissa on ollut suuri riippuvuus Venäjältä tuodusta energiasta, ja riippuvuutta on poliittisten riskien pelossa haluttu vähentää. Riippuvuus on pieniin Virossa, joka tuottaa kotimaisten energialähteiden, pääasiassa palavan kiven avulla lähes 70 % energiantarpeestaan⁷. Latvia ja Liettua sen sijaan ovat lähes täysin riippuvaisia tuontienergiasta.

Latvian samoin kuin Liettuan merkittävin kauppakumppani on edelleen Venäjä (ks. taulukot liitteinä 6 ja 7). Myös Latvian ulkomaankaupasta suuri osa muodostuu välityskaupasta, mm. metallien, öljyn ja öljytuotteiden viennistä länteen⁸. Erityisesti Liettualla näyttää olevan vaikeuksia kauppansa suuntaamisessa länteen, mitä osoittaa se, että Venäjän osuus maan ulkomaankaupasta oli edelleen 55 %.

Baltian maat itsenäistyivät ja alkoivat rakentaa omia kansantalouksiaan aikana, jolloin länsimaiden talous oli syvässä lamassa. Tämä on osaltaan vaikuttanut hidastavasti Baltian maiden talouskasvuun, sillä kaupan ja länsimaista suuntautuvien investointien määrä on jäänyt pienemmäksi kuin mitä se normaaliolosuhteissa olisi voinut olla.

Toisaalta erityisesti ulkomaisista sijoituksista on syytä todeta, että suurimpana esteenä niiden tulolle Baltian maihin ei liene niinkään ollut länsimaiden lama kuin tilanne Baltian maissa itsessään. Talouden rakenteet Baltian maissa ovat ehkä Viroa lukuunottamatta vielä varsin kehittymättömiä, länsimaiset yritykset kokevat toimintaympäristön Baltiassa vaikeaksi ja riskien nähdään vielä olevan suuria. Tästä esimerkkinä voi mainita Institutional Investor -lehden puolivuositain julkaiseman maailman maiden riskiluokituksen, jonka mukaan viime vuoden syksyllä 133 arvioidun maan joukossa Baltian maat olivat sijoilla 84–93. Paras

⁵ Estonija 1.2.1994.

⁶ Eesti Vabariigi Majandusministeerium; Majandusülevaade 1993–1994.

⁷ Äripäeva lisa 19.1.1994

⁸ Baltic News Service, 16.2.1994.

sijoitus oli Virolla ja huonoin Liettuaalla. Kaikista entisistä sosialistisista maista arvioitiin riskeiltään pienimmäksi Tshekki, jonka sijaluku oli 40⁹.

Oletettavaa on, että suuriksi koettujen riskien vuoksi Baltian maat eivät tule houkuttelemaan suuria määriä länsimaisia investointeja vielä lännen laman taituttuakaan. Poikkeuksen muodostavat Pohjoismaat ainakin Viron kohdalla, sillä Baltian maat ovat luonnollinen kotimarkkinoiden laajennus niille.

Läheisyys Pohjoismaihin näkyy Viron sijoitustilastoissa jo nyt. Viime vuoden lopussa Viroon sijoitetusta ulkomaisesta pääomasta yli 60 % tuli Pohjoismaista. Ruotsi on edelleen suurin sijoittaja investoidun pääoman mukaan laskien, kun taas Suomi johtaa tilastoa yritysten lukumäärän mukaan laskien. Koska Viro on kulttuuriltaan ja kieleltään Suomelle hyvin läheinen maa, on suomalaisten yritysten kynnys aloittaa toiminta Virossa suhteellisen matala. Pientenkin suomalaisyritysten, jotka normaalisti eivät harkitse ulkomaille sijoittautumista, on varsin helppoa aloittaa toiminta Virossa.

Ulkomaisia investointeja koskeva tilastointi on Baltian maissa kehittymätöntä, joten virallisiin tilastoihin perustuvat tiedot on syytä ottaa enneminkin suuntaa antavina kuin tarkkana tietona. Luvut koskevat lähinnä uusien yritysten peruspääomaan sijoitettuja ulkomaisia varoja, eivätkä siten ilmeisesti kata kaikkia ulkomaisia pääomasijoituksia.

Tilastojen mukaan Viro on saanut Baltian maista eniten ulkomaisia investointeja, viime vuoden lopussa uusiin yrityksiin sijoitetun pääoman suuruus oli lähes 200 milj. dollaria. Latviaan oli tilastojen mukaan lokakuun alkuun mennessä tehty puolet vähemmän ulkomaisia sijoituksia eli runsaat 100 milj. dollarin arvosta. Liettuaan oli vuoden 1993 loppuun mennessä tehty yhtä paljon ulkomaisia investointeja kuin Viroon, mutta liettualaiset tilastot sisältävät myös investointisitoumuksia, joita ei vielä ole täytetty, joten todelliset pääomansiirrot ovat pienempiä¹⁰.

Latviassa ja Liettuaassa pohjoismaisten sijoittajien aktiivisuus on selvästi pienempää kuin Virossa. Latviassa suurimpia sijoittajia ovat Yhdysvallat ja Saksa, joiden osuus kaikista ulkomaisista investoinneista on vajaat 60 %. Liettuaassa suurimmat pääomasijoitukset (ja sijoitussitoumukset) ovat tulleet Venäjältä, Isosta-Britanniasta, Saksasta ja Yhdysvalloista. Näiden maiden osuus kaikista ulkomaisista sijoituksista on 65 %.

4.4 Markkinatalouden rakenteita kehitetään edelleen

Talouden rakenteellisten muutosten toteuttaminen on kaikissa entisissä suunnitelmatalousmaissa osoittautunut vaikeaksi ja hitaaksi prosessiksi, niin myös Baltiassa. Parhaiten on edennyt yksityisten pienyritysten perustaminen. Vaikeuksia sen sijaan on suurten valtionyritysten uudelleenorganisoinnissa ja yksityistämisessä sekä niiden tuotannon sopeuttamisessa markkinatalouden oloihin. Myös talouden perusrakenteiden kuten rahoitussektorin toiminta on edelleen vajavaista.

⁹ Institutional Investor, September 1993.

¹⁰ Baltic Business Weekly, 24.-30.1.94.

Yksityisen yritteliäisyyden ja uusien pienyritysten nopea synty ja kehitys on ollut viime vuoden aikana leimallista Baltian maille, erityisesti Virolle ja Latvialle. Tämä näkyy yritysten kokonaismäärän nopeana kasvuna, esimerkiksi Virossa rekisteröityjen yritysten lukumäärä kasvoi viime vuoden aikana 34.000:sta runsaaseen 50.000:een¹¹.

Sen sijaan yksityisen sektorin kehittymisen toisen osatekijän eli olemassa olevien valtiollisten yritysten yksityistämisen eteneminen on ollut hidasta. Tämä koskee erityisesti suuria ja keskisuuria yrityksiä, joiden yksityistäminen on osoittautunut vaikeaksi ja aikaavieväksi kaikissa entisissä suunnitelmatalousmaissa. Pienyritysten yksityistäminen on Baltiassakin edennyt nopeasti, ja Virossa ja Liettuassa on pienyrityksistä yksityistetty 80–90 %. Latviassa kehitys on ollut jonkin verran hitaampaa.

Pisimmällä keskisuurten ja suurten yritysten yksityistämisessä on yllättäen Liettua, joka aloitti ns. massayksityistämisen jo vuonna 1991. Siinä väestölle jaetaan ilmaiseksi kuponkeja, joilla voi hankkia yksityistettävää omaisuutta. Kuponkiyksityistämisen lisäksi Liettuassa käytetään myös muita yksityistämismenetelmiä, yrityksiä on mm. tarjottu myyntiin huutokaupoissa ja kansainvälisissä tarjouskilpailuissa.

Yksityistäminen pysäytettiin Liettuassa Demokraattisen työväenpuolueen vaalivoiton jälkeen syksyllä 1992, ja se aloitettiin uudelleen jonkin verran uusituin periaattein viime vuonna. Liettuan yksityistämispolitiikka eroaa muiden Baltian maiden ja myös muiden entisten sosialististen maiden yksityistämisestä siinä, että Liettuassa yritysten työntekijöille on annettu erityisasema yritystensä osakkeiden hankkimisessa ja myös valtio pitää itsellään osuuden kaikissa yrityksissä. Suuryritysten työntekijät voivat ostaa alennettuun hintaan 50 % osakkeista, minkä lisäksi 11 % osakkeista jää valtiolle. Tällainen järjestely ei ole omiaan herättämään ulkopuolisten sijoittajien kiinnostusta, ja Liettuassa keskustellaan parhaillaan työntekijöille myytävän osuuden alentamisesta. Järjestelmä ei tuota aidosti yksityisiä yrityksiä, sillä työntekijöiden suuri omistusosuus ja asemansa säilyttänyt yritysjohto saavat aikaan sen, että yritys pyrkii edelleen toimimaan vanhaan tapaan ja säilyttämään esimerkiksi valtiolta saatavan rahoituksen.

Viro aloitti suurten ja keskisuurten yritysten yksityistämisen varsinaisesti vasta viime vuonna. Vuoden aikana yhteensä noin 130 virolaista yritystä tarjottiin myyntiin kansainvälisissä tarjouskilpailuissa. Viron periaatteena on varmistaa yksityistettävien yritysten toiminnan jatkuminen ja työpaikkojen mahdollisimman suuri lukumäärä, ja parasta tarjousta valitessaan yksityistämisvirasto kiinnittää huomiota paitsi ostohintaan myös ostajakandidaatin tarjouksessaan tekemiin sitoumuksiin tulevista investoinneista ja työpaikkojen määrästä. Tarjouskilpailuissa myyntiin asetetuista yrityksistä myytiin vuoden aikana runsaat 50. Valtaosa ostajista oli kotimaisia, aktiivisimpia ulkomaisia olivat suomalaiset, jotka ostivat 4 yritystä, ruotsalaiset ostivat 3 ja saksalaiset, amerikkalaiset ja venäläiset kukin yhden yrityksen.

Latviassa ei suurten yritysten yksityistäminen käytännöllisesti katsoen vielä ole alkanut. Viime vuonna valmistui kuitenkin monia yksityistämisen periaatteita koskevia säännöksiä.

Rahoitussektorin toiminta on Baltian maissa edelleen puutteellista, vaikka uusia yksityisiä pankkeja onkin perustettu useita. Virossa on tällä hetkellä

¹¹ Riigi Statistikaamet; Eesti Statistika 1993, Kuukiri nr. 12(24), Tallinn 1993.

liikepankkeja runsaat 20, Latviassa yli 60 ja Liettuaassa vajaat 30. Ongelmana on näiden pankkien pienuus ja se, että ne usein on perustettu vain yhden yrityksen omaksi pankiksi.

Viro on kiristänyt pankkien peruspääomavaatimusta, minkä seurauksena pankkien määrä on putosi viime vuonna lähes puoleen, pääosin pankkien yhdistymisen vuoksi. Tavoitteena on muutaman vuoden kuluessa asteittain nostaa pääomavaatimus EU:n standardin tasolle. Myös Latvia ja Liettua ovat kiristämässä pankkien pääomavaatimuksia, jotta liian pienet pankit saataisiin yhdistymään.

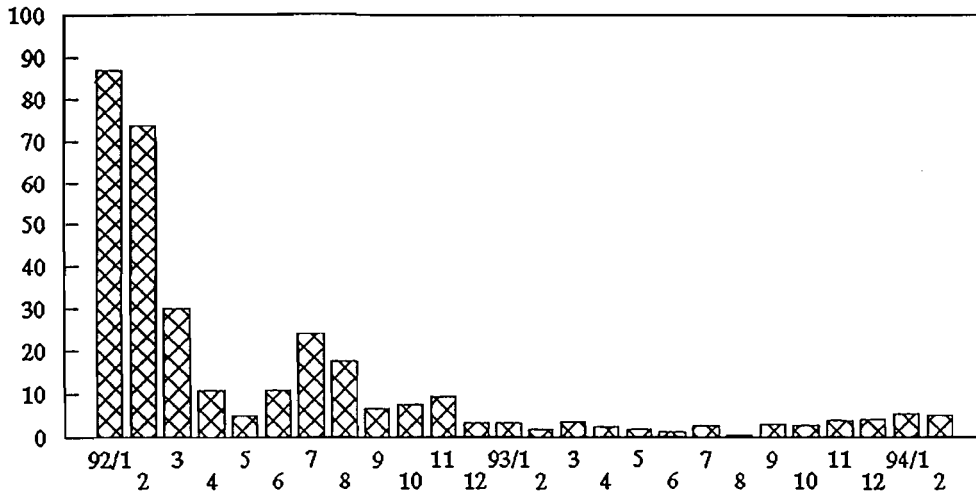
Lähinnä suurista yritysriskeistä ja kiinnitysjärjestelmän kehittymättömyydestä johtuen pankit eivät Viroa lukuunottamatta anna pitkäaikaista luototusta. Otto- ja antolainauskorkojen välinen ero suuri. Virossa rahoitusjärjestelmän kehitys on ehtinyt pisimmälle Baltian maista, ja osa virolaisista pankeista on alkanut myöntää pitkäaikaista rahoitusta parhaimmille yrityksille. Korot vaihtelevat kuitenkin huomattavasti pankista ja lainansajasta riippuen¹².

Latviassa rahoitustilannetta haittaa se, että reaalikorot ovat erittäin korkeita, viime vuonna liikepankkien antolainauskorot ovat olleet vuositasolla 70–100 %, kun inflaatio oli 35 %. Pankit rahoittavat lähinnä vain suuria voittoja tuottavaa välityskauppaa, jonka harjoittajat pystyvät maksamaan korkeita korkoja, mikä myös on yksi syy korkojen pysymiseen korkeina. Pankit saavat pääosan tuloistaan valuuttakaupasta, eikä rahoituksen välitys ole niiden tärkein tulolähde.

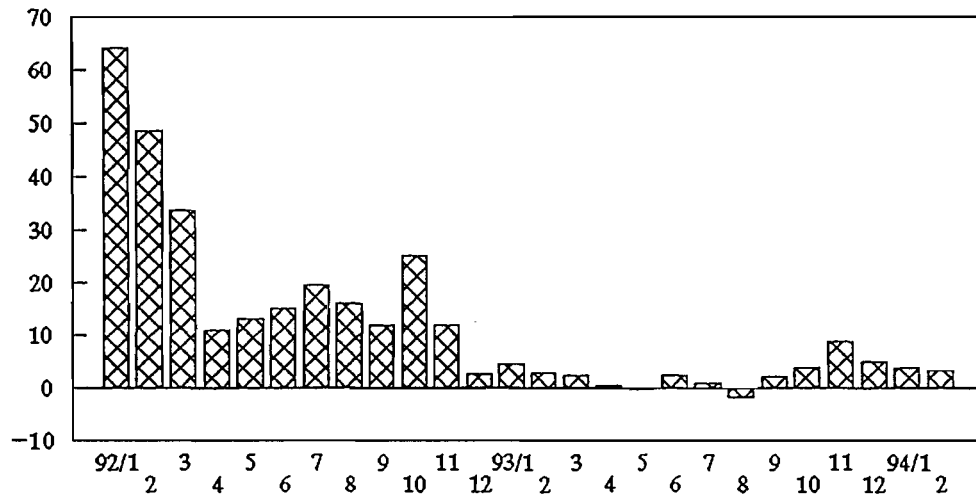
Ongelmana Baltian maissa on ollut se, että uudet pienet pankit aloittivat toimintansa usein ilman alan kokemusta, ja monissa tapauksissa niiden toiminnan luotettavuus ja lainmukaisuus ei ole ollut varmaa. Yksityisten pankkien perustaminen sallittiin Neuvostoliitossa jo vuonna 1988, ja tuolloin perustettiin ensimmäiset Baltian maiden yksityispankit. Pankkitoiminnan kunnollisia valvontajärjestelmiä alettiin rakentaa vasta Baltian maiden itsenäistyttyä, kun uudet pankit olivat jo ehtineet toimia muutamia vuosia. Virossa pankkitarkastusjärjestelmän toiminta on ilmeisesti saatu jo melko hyvälle pohjalle. Myös Latviassa ja Liettuaassa on viime aikoina käynnistetty ensimmäiset oikeustoimet määräyksiä rikkoneita pankkeja vastaan.

¹² Hansapank & Hoiupank, Eesti Majandus, Estonian Economy, IV/1993.

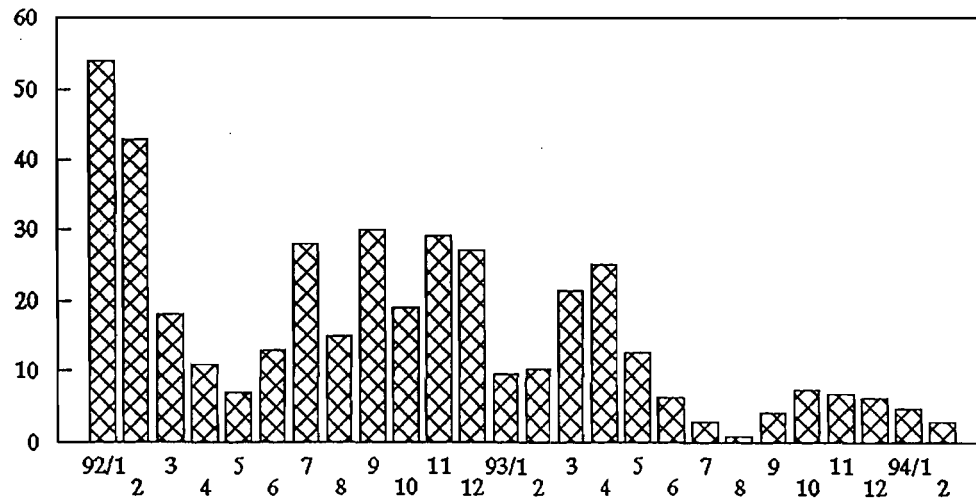
Viro
Inflaatio / kk

Latvia
Inflaatio / kk

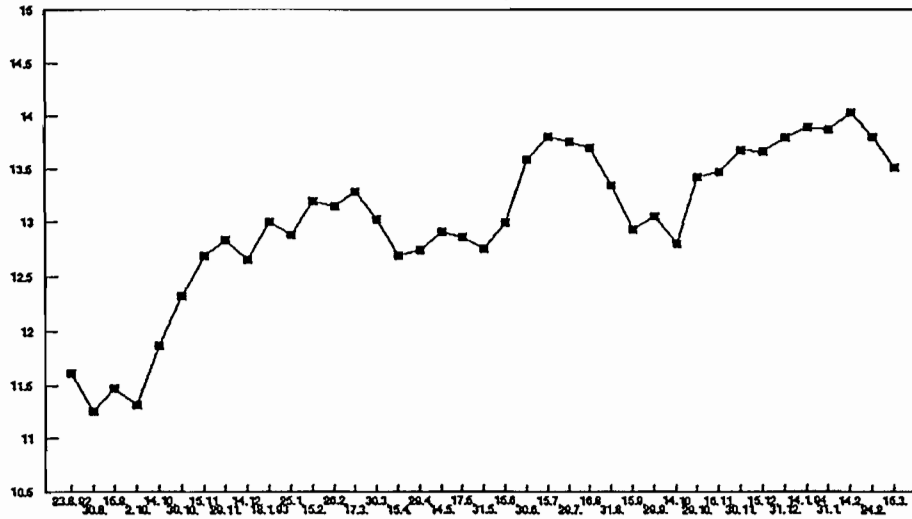
Liettua
Inflaatio / kk

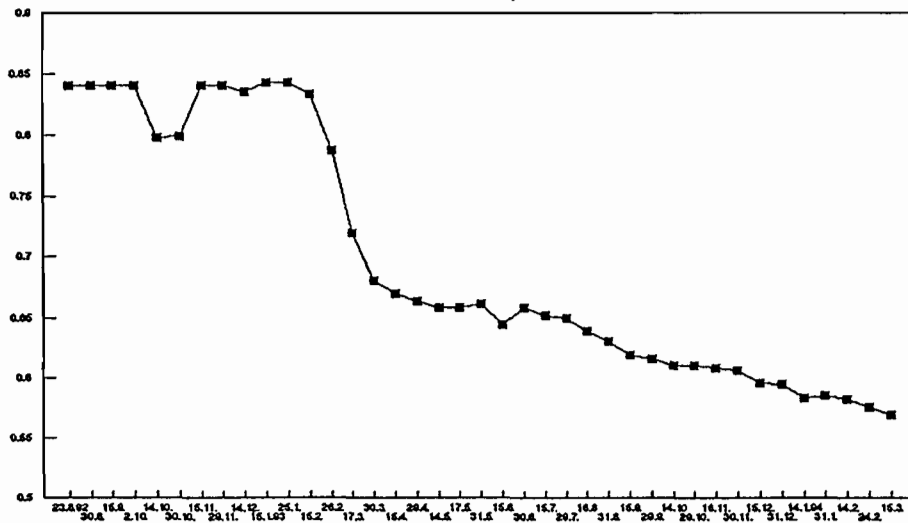
Lähde: Baltic News Service

US–dollarin myyntikurssit Baltian maissa

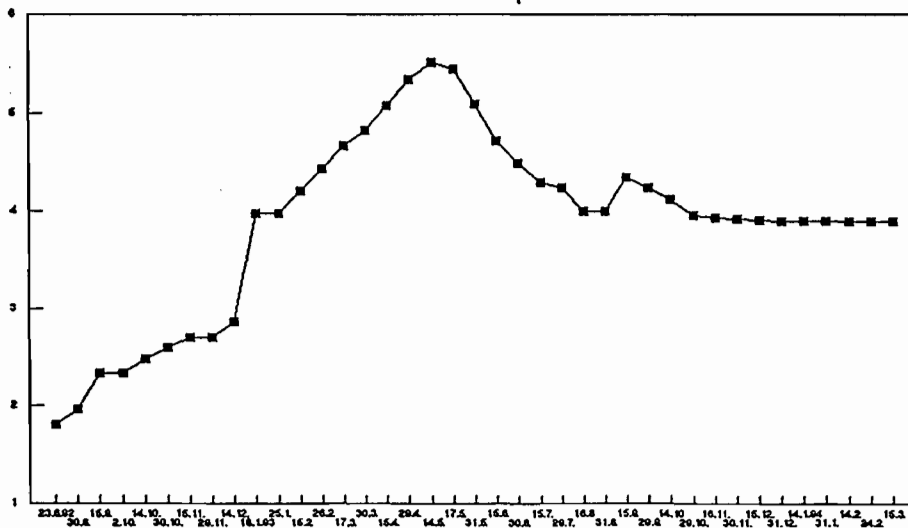
Viron keskuspankki

Latvian keskuspankki

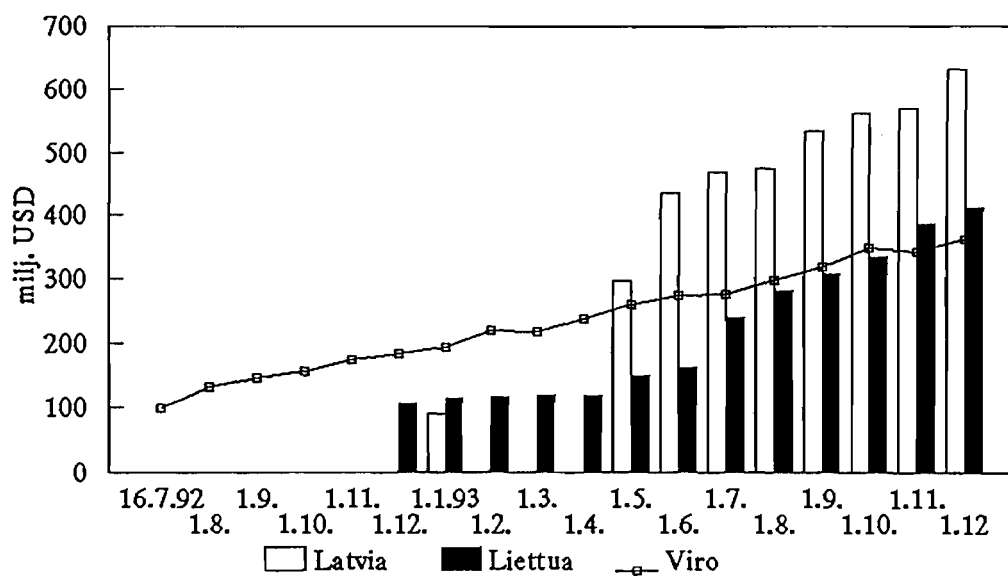

Liettuan keskuspankki

Lähde: Baltic News Service

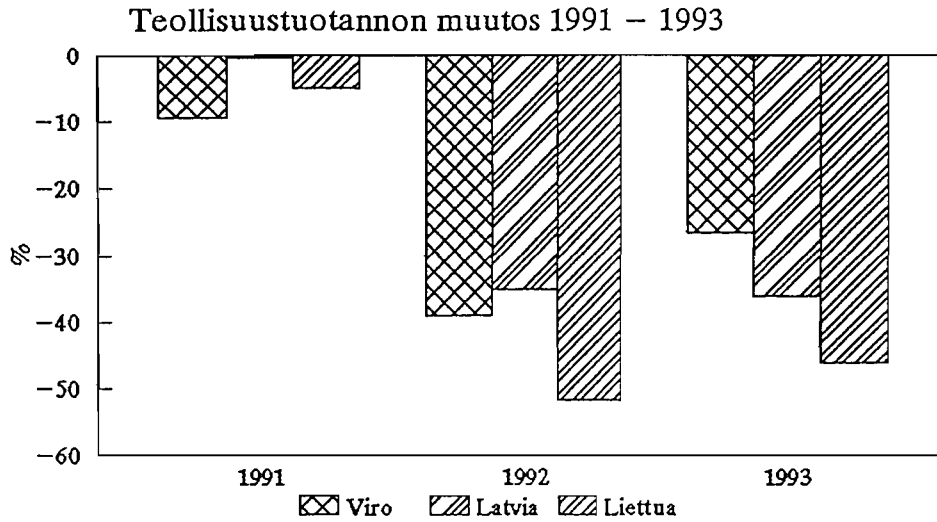
Kulta – ja vaihdettavavaluuttavaranto

Lähteet: Baltian maiden viranomaiset, Baltic News Service

Baltian maiden teollisuustuotanto vuosina 1991 – 1993, muutos edellisestä vuodesta

	1991	1992	1993
Viro	-9.5	-38.9	-26.6
Latvia	-0.3	-35.1	-36.0
Liettua	-4.9	-51.6	-46.0

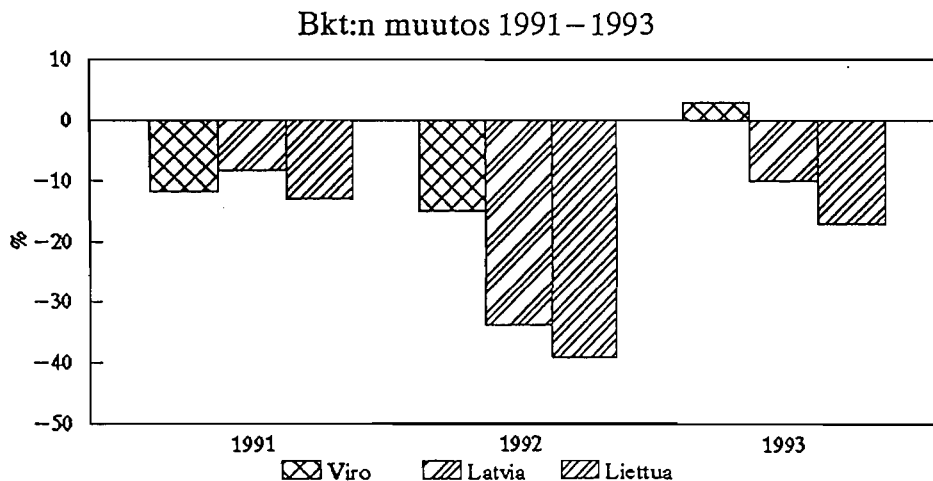

Baltian maiden bruttokansantuote vuosina 1991 – 1993, muutos edellisestä vuodesta

	1991	1992	1993 ¹
Viro	-14	-15 ²	3
Latvia	-8	-34	-10
Liettua	-13	-39	-17

1) Ennakkotieto

2) Kansainvälisen valuuttarahaston arvio Viron bkt:n muutoksesta vuonna 1992 oli -32 %.

Lähde: Baltian maiden viranomaiset

Viron ulkomaankauppa vuonna 1993

Tärkeimmät kauppakumppanit

	Kauppa- vaihto milj.EEK	%-osuus	Kauppa- tase milj.EEK
Yhteensä	22484.1	100.0	-1211.5
josta			
Suomi	5507.0	24.5	-1101.8
Venäjä	4439.9	19.8	373.3
Saksa	2123.4	9.4	-421.7
Ruotsi	2064.5	9.2	-45.6
Latvia	1181.4	5.3	646.6
Hollanti	860.6	3.8	2.3
Liettua	786.8	3.5	4.7
Ukraina	585.4	2.6	170.6
Tanska	558.2	2.5	-56.5
Japani	544.4	2.4	-450.9
USA	520.1	2.3	-124.8
Englanti	321.2	1.4	-25.1
Italia	314.2	1.4	-175.2
Valko-Venäjä	292.6	1.3	-50.6
Belgia	190.7	0.9	-58.3
Ranska	168.8	0.8	-106.6

Viennin rakenne, %

Tekstiilituotteet	12.4
Karja ja lihanjalostustuotteet	11.0
Elintarvikkeet, alkoholi, tupakka	10.8
Kuljetusvälineet	10.7
Perusmetallit ja metallituotteet	10.5
Koneet ja laitteet	7.7
Mineraalituotteet	7.7
Puu ja puutuotteet	7.5
Muut valmiit tavarat	5.2
Kemian teollisuuden tuotteet	4.9

Tuonnin rakenne, %

Mineraalituotteet	15.3
Kuljetusvälineet	14.2
Koneet ja laitteet	10.9
Tekstiilituotteet	10.6
Elintarvikkeet, alkoholi, tupakka	10.2
Kemian teollisuuden tuotteet	6.4
Perusmetallit ja metallituotteet	5.2
Muovit ja muovituotteet	3.2
Muut valmiit tavarat	2.9
Kojeet, mittarit ja optiset laitteet	2.4

Lähde: Eesti Statistika 1993 /12

Latvian ulkomaankauppa vuonna 1993

Tärkeimmät kauppakumppanit

TUONTI	milj. LVL	%
yhteensä	647.4	100.0
josta		
Venäjä	181.9	28.5
Saksa	63.7	10.0
Liettua	61.2	9.6
Ruotsi	33.8	5.3
Valko-Venäjä	26.5	4.1
Viro	25.2	3.9

VIENTI	milj. LVL	%
yhteensä	701.6	100.0
josta		
Venäjä	200.1	28.5
Hollanti	55.1	7.9
Saksa	44.5	6.3
Ruotsi	43.8	6.2
Ukraina	40.1	5.7
Valko-Venäjä	34.4	4.9
Liettua	28.8	4.1
Viro	13.0	1.9

Viennin rakenne, %

Kivennäispolttoaineet, öljyt	13.9
Sähkö	0.7
Maakaasu	0.3
Puu ja puutuotteet	8.8
Rautametallit	7.7
Kuljetusvälineet	5.3

Tuonnin rakenne, %

Polttoaineet	45.3
Kuljetusvälineet	8.9
Kojeet ja laitteet	2.9

Lähde: Baltic News Service

Liettuan ulkomaankauppa tammi–syyskuu 1993

Tärkeimmät kauppakumppanit

	Kauppa- vaihto milj. USD	%-osuus	Kauppa- tase milj. USD
Yhteensä	1585.6	100.0	24.9
josta			
Venäjä	871.3	55.0	-302.1
Valko-Venäjä	79.6	5.0	42.1
Saksa	78.9	5.0	27.8
Ukraina	58.9	3.7	27.8
Ruotsi	17.6	1.1	12.9
Suomi	11.4	0.7	7.0
Sveitsi	7.5	0.5	6.5
Norja	2.0	0.1	2.0
Itävalta	1.7	0.1	0.6

Viennin rakenne, %

Kivennäispolttoaineet, öljyt	37.6
Ydinreaktorit & laitteet	16.0
Tekstiilituotteet	10.7
Koneet ja laitteet	10.7
Elintarvikkeet	9.2
Kemian teollisuuden tuotteet	9.2
Urheiluvälineet, leikkikalut	6.6

Tuonnin rakenne, %

Ydinreaktorit & laitteet	13.2
Kemian teollisuuden tuotteet	12.9
Raakametallit ja metallituotteet	12.7
Muovit ja muovituotteet	12.4
Koneet ja laitteet	10.8
Mineraalipolttoaineet, öljyt	10.3
Tekstiilituotteet	9.9
Kuljetusvälineet, varaosat	9.4
Elintarvikkeet, alkoholi, tupakka	8.3

Lähde: Baltic News Service

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janáčková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan taloussuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksei Tkatchenko **Pienyrittäjäisyys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksei Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Taloussintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyryn **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyryn **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luššik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.